



Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)

22. juni 2016 *

»Traktatbrud — direktiv 91/271/EØF — rensning af byspildevand — Domstolens dom, der fastslår et traktatbrud — undladelse af opfyldelse — artikel 260, stk. 2, TEUF — økonomiske sanktioner — fast beløb og tvangsbøde«

I sag C-557/14,

angående et traktatbrudssøgsmål i henhold til artikel 260, stk. 2, TEUF anlagt den 4. december 2014,

Europa-Kommissionen ved G. Braga da Cruz og E. Manhaeve, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøger,

mod

Den Portugisiske Republik ved L. Inez Fernandes, J. Reis Silva og J. Brito e Silva, som befuldmægtigede,

sagsøgt,

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, L. Bay Larsen (refererende dommer), Domstolens vicepræsident, A. Tizzano, som fungerende dommer i Tredje Afdeling, og dommerne D. Šváby, J. Malenovský og M. Vilaras,

generaladvokat: J. Kokott

justitssekretær: ekspeditionssekretær M. Ferreira,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 21. januar 2016,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 25. februar 2016,

afsagt følgende

* Processprog: portugisisk.

Dom

1 Europa-Kommissionen har i stævningen nedlagt følgende påstande:

- Det fastslås, at Den Portugisiske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 260, stk. 1, TEUF, idet den ikke har truffet alle foranstaltninger til opfyldelse af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292).
- Den Portugisiske Republik tilpligtes at betale en tvangsbøde på 20 196 EUR for hver dags forsinkelse i opfyldelsen af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), regnet fra datoen for afsigelse af dom i nærværende sag og indtil datoen for opfyldelse af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292).
- Den Portugisiske Republik tilpligtes at betale et fast dagligt beløb på 2 244 EUR fra datoen for afsigelse af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), indtil datoen for nærværende dom eller indtil datoen for fuldstændig opfyldelse af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), alt efter hvilken dato der indtræder først.
- Den Portugisiske Republik tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Retsforskrifter

- 2 Rådets direktiv 91/271/EØF af 21. maj 1991 om rensning af byspildevand (EFT 1991, L 135, s. 40) vedrører i henhold til dets artikel 1 opsamling, rensning og udledning af byspildevand samt rensning og udledning af spildevand fra visse industrisektorer. Direktivet tilsigter at beskytte miljøet mod negative påvirkninger fra ovennævnte spildevandsudledninger.
- 3 I direktivets artikel 2 defineres »byspildevand« som »husspildevand eller en blanding af husspildevand og industrispildevand og/eller regnvand fra befæstede arealer«. Samme artikel definerer ligeledes »byområde« som »et område, hvor befolkningen og/eller de økonomiske aktiviteter er tilstrækkelig koncentreret til, at byspildevand kan opsamles og ledes til et rensningsanlæg for byspildevand eller et endeligt udledningssted«, og »1 PE (personækvivalent)« som »den mængde organisk stof, der kan nedbrydes biologisk med et fem-døgns biokemisk iltforbrug (BOD5) på 60 g ilt pr. dag«.
- 4 Det nævnte direktivs artikel 4 bestemmer:
- »1. Medlemsstaterne skal sikre, at byspildevand, der tilledes kloaknet, før udledningen underkastes sekundær rensning eller en tilsvarende rensning efter følgende plan:
- senest den 31. december 2000 for så vidt angår samtlige udledninger fra byområder med over 15 000 PE
- [...]
3. De i stk. 1 og 2 omhandlede udledninger fra rensningsanlæg for byspildevand skal opfylde de relevante krav i bilag I, litra B [...]
4. Mængden udtrykt i PE skal beregnes på grundlag af den maksimale gennemsnitlige ugentlige mængde, der tilledes rensningsanlægget i løbet af året, bortset fra, hvad der skyldes usædvanlige omstændigheder som f.eks. kraftige regnskyl.«

5 Direktivets artikel 6, stk. 2 og 4, har følgende ordlyd:

»2. Udledninger af byspildevand fra byområder med mellem 10 000 og 150 000 PE til kystnære vandområder og fra byområder med mellem 2 000 og 10 000 PE til flodmundinger i områder som omhandlet i stk. 1 kan renses mindre vidtgående end foreskrevet i artikel 4, såfremt

- udledningerne mindst underkastes en primær rensning som defineret i artikel 2, nr. 7, i overensstemmelse med kontrolprocedurerne i bilag I, litra D
- det af omfattende undersøgelser fremgår, at udledningerne ikke vil påvirke miljøet negativt.

Medlemsstaterne meddeler Kommissionen alle relevante oplysninger om ovennævnte undersøgelser.

[...]

4. Medlemsstaterne skal sikre, at kortlægningen af mindre følsomme områder revideres mindst hvert fjerde år.«

6 Artikel 8, stk. 5, i direktiv 91/271 har følgende ordlyd:

»Under særlige omstændigheder, når det kan påvises, at en mere vidtgående rensning ikke vil gavne miljøet, kan udledninger til mindre følsomme områder af spildevand fra byområder med over 150 000 PE underkastes en rensning som den, der er foreskrevet i artikel 6 for spildevand fra byområder med mellem 10 000 og 150 000 PE.

Under sådanne omstændigheder skal medlemsstaterne på forhånd forelægge relevant dokumentation for Kommissionen. Denne undersøger sagen og træffer passende foranstaltninger efter fremgangsmåden i artikel 18.«

7 Bilag I til direktivet med overskriften »Krav gældende for byspildevand« har følgende ordlyd:

»[...]

B. Udledning fra rensningsanlæg for byspildevand til vandrecipienter [...]

1. Rensningsanlæg skal projekteres eller ændres således, at der kan udtages repræsentative prøver af det tilladte spildevand og af det rensede spildevand, før det udledes til vandrecipienten.
2. Udledninger fra rensningsanlæg for byspildevand, der skal renses i henhold til direktivets artikel 4 og 5, skal opfylde de i tabel 1 anførte krav.

[...]«

8 Litra D i bilag I til direktiv 91/271 med overskriften »referencemetoder til brug ved kontrol med og evaluering af resultater« bestemmer:

»1. Medlemsstaterne skal sikre, at der anvendes en kontrolmetode, som mindst svarer til de nedenfor beskrevne krav.

Alternative metoder til de i nr. 2, 3 og 4 nævnte kan anvendes, hvis det kan dokumenteres, at der opnås tilsvarende resultater.

[...]

2. Der indsamles flowproportionale eller tidsproportionale 24-timers prøver på samme veldefinerede sted ved rensningsanlæggets udløb og om nødvendigt ved indløbet for at kontrollere, at det udledte spildevand opfylder de i dette direktiv fastlagte krav.

[...]

3. Det antal prøver, der mindst skal tages pr. år, fastsættes i forhold til rensningsanlæggets størrelse, og prøverne tages med regelmæssige mellemrum i årets løb efter følgende regler:

— [...]

— mellem 10 000 og 49 999 PE: 12 prøver.

[...]

4. Renset spildevand skal anses for at overholde de relevante parametre, hvis spildevandsprøverne viser, at vandet for hver relevant parameter isoleret betragtet er i overensstemmelse med den relevante grænseværdi efter følgende retningslinjer:

- a) [f]or de parametre, der er anført i tabel 1 og i artikel 2, nr. 7, er det største tilladte antal prøver, der ikke opfylder kravene i tabel 1 og i artikel 2, nr. 7, udtrykt i koncentration og/eller i procentvis nedbringelse, angivet i tabel 3.

[...]«

Dommen i sagen Kommissionen mod Portugal

- 9 Den 9. juli 2004 sendte Kommissionen en åbningsskrivelse til Den Portugisiske Republik, hvori den konstaterede, at flere byområder beliggende på den pågældende medlemsstats område med mere end 15 000 PE hverken var forsynet med kloaknet til opsamling af byspildevand, der opfylder kravene i artikel 3 i direktiv 91/271, eller med systemer til rensning af dette spildevand, der opfylder kravene i direktivets artikel 4.
- 10 Da Kommissionen ikke fandt denne medlemsstats forklaringer tilfredsstillende for så vidt angår 17 af disse byområder, tilstillede Kommissionen den 13. juli 2005 en begrundet udtalelse, hvori den opfordrede den til at efterkomme udtalelsen inden to måneder fra modtagelsen heraf.
- 11 Den Portugisiske Republik besvarede denne udtalelse ved skrivelse af 14. oktober 2005.
- 12 Da Kommissionen efter denne besvarelse fandt, at visse byområder skulle udelukkes fra traktatbrudsproceduren, mens der for visse andre byområder, der er nævnt i bilaget til åbningsskrivelsen af 9. juli 2004, men ikke i den begrundede udtalelse af 13. juli 2005, fortsat forelå en overtrædelse af artikel 3 og 4 i direktiv 91/271, fremsendte Kommissionen den 4. juli 2006 en supplerende begrundet udtalelse, der herefter omhandlede 32 byområder. Ved denne udtalelse opfordrede Kommissionen Den Portugisiske Republik til at træffe de nødvendige foranstaltninger for at efterkomme denne udtalelse inden for en frist på to måneder fra dens meddelelse.
- 13 Da Kommissionen uanset denne medlemsstats forklaringer i en skrivelse af 14. september 2006 fandt, at situationen for adskillige byområder fortsat var utilfredsstillende i forhold til bestemmelserne i dette direktiv, besluttede den at anlægge et traktatbrudssøgsmål ved Domstolen, der var genstand for sag C-530/07.

- 14 Under retsforhandlingerne for Domstolen hævdede Kommissionen sagen for så vidt angår påstanden om tilsidesættelse af de forpligtelser, der følger dels af artikel 3 i direktiv 91/271 for fem af disse byområder, dels af dette direktivs artikel 4 for 11 af disse byområder, idet genstanden for traktatbrudssøgsmålet følgelig blev begrænset til de resterende byområder.
- 15 I sin dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), fastslog Domstolen, at Den Portugisiske Republik havde tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 3 og 4 i direktiv 91/271, idet den ikke i henhold til direktivets artikel 3 havde forsynet byområderne Bacia do Rio Uima (Fiães S. Jorge), Costa de Aveiro, Covilhã, Espinho/Feira, Ponta Delgada, Póvoa de Varzim/Vila do Conde samt Santa Cita med kloaknet til opsamling af byspildevand, og idet den ikke i henhold til direktivets artikel 4 havde underkastet byspildevand fra byområderne Alverca, Bacia do Rio Uima (Fiães S. Jorge), Carvoeiro, Costa de Aveiro, Costa Oeste, Covilhã, Lissabon, Matosinhos, Milfontes, Nazaré/Famalicão, Ponta Delgada, Póvoa de Varzim/Vila do Conde, Santa Cita, Vila Franca de Xira og Vila Real de Santo António sekundær rensning eller en tilsvarende rensning.

Den administrative procedure

- 16 I forbindelse med kontrollen vedrørende opfyldelsen af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), anmodede Kommissionen ved skrivelse af 18. juni 2009 Den Portugisiske Republik om oplysninger vedrørende de foranstaltninger, der var truffet med henblik på opfyldelse af denne dom.
- 17 Ved skrivelse af 24. juli 2009 underrettede denne medlemsstat Kommissionen om de foranstaltninger, den havde truffet.
- 18 Den 11. december 2009 anmodede Kommissionen den nævnte medlemsstat om yderligere oplysninger, hvortil denne svarede ved adskillige e-mails og yderligere oplysninger, at for så vidt angår byområdet Vila Real de Santo António havde det nye rensningsanlæg været i funktion siden 2009, men at 30% af den opsamlede forurenede vandmængde endnu ikke var effektivt tilsluttet rensningsanlægget, idet det nødvendige byggearbejde var forventet afsluttet i slutningen af 2012. Hvad angår byområdet Matosinhos var byggearbejdet af det nye rensningsanlæg oprindeligt forventet afsluttet i slutningen af 2011, men var til sidst blevet udskudt til april 2013.
- 19 Ved adskillige skrivelser og i forbindelse med et møde med Kommissionens tjenestegrene oplyste Den Portugisiske Republik Kommissionen om udviklingen med hensyn til disse to byområder.
- 20 Det fremgår af denne medlemsstats skrivelse af 26. november 2013 vedrørende byområdet Vila Real de Santo António, at det nødvendige byggearbejde for at sikre tilslutningen af byområdets samlede forurenede vandmængde til det nye rensningsanlæg var forventet afsluttet i første kvartal af 2014. Hvad angår Matosinhos fremgik det af denne skrivelse, at byggearbejdet af det nye rensningsanlæg endnu ikke var påbegyndt på grund af manglende finansiering, men at der var indgivet en ny ansøgning om finansiering i løbet af 2014.
- 21 Da Kommissionen fandt, at der ikke var sket opfyldelse af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), for så vidt angik to ud af de 22 byområder, der var genstand for denne dom, nemlig byområderne Vila Real de Santo António og Matosinhos, anlagde den nærværende dom.

Om traktatbruddet

Parternes argumenter

- 22 Hvad angår byområdet Vila Real de Santo António har Kommissionen anført, at Den Portugisiske Republik – uanset dennes indsats siden afsigelsen af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292) – har undladt at underkaste byspildevandet fra dette byområde sekundær rensning eller en tilsvarende rensning i henhold til artikel 4 i direktiv 91/271 på det relevante tidspunkt for bedømmelsen af, om der foreligger et traktatbrud, nemlig den 21. april 2014, der er datoen for udløbet af den frist, der var fastsat i åbningsskrivelsen, som Kommissionen havde fremsendt til Den Portugisiske Republik. Det fremgår således af Den Portugisiske Republiks skrivelse af 23. april 2014, at det nødvendige byggearbejde for dette byområdes samlede tilslutning til rensningsanlægget stadig var i gang på sidstnævnte dato.
- 23 Hvad angår byområdet Matosinhos har Kommissionen anført, at det nuværende rensningsanlæg alene kan foretage primær rensning af spildevandet, der efterfølgende ledes ud i havet via en kloakudledning under havet. Kommissionen har i denne forbindelse anført, at byggearbejdet for opførelsen af et rensningsanlæg til sekundær rensning, således som det fremgår af Den Portugisiske Republiks skrivelse af 23. april 2014, endnu ikke var påbegyndt angiveligt pga. finansielle problemer, idet færdiggørelsen af det nævnte byggearbejde var blevet udskudt til 2017.
- 24 Kommissionen har desuden anført, at Den Portugisiske Republiks argumenter, der er fremført i svarskriftet om, at den primære rensning af byspildevand ikke har indvirkning på kvaliteten af vandrecipienter, og at en sådan rensning er tilstrækkelig til at sikre vandkvaliteten og til at undgå risici for miljøet og for menneskers sundhed, ikke er begrundede, for så vidt som disse argumenter i realiteten har til formål at rejse tvivl om det, Domstolen fastslog i dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292).
- 25 Den Portugisiske Republik har generelt gjort gældende, at denne dom i meget høj grad er blevet opfyldt.
- 26 Hvad angår byområdet Vila Real de Santo António har Den Portugisiske Republik præciseret, at der er tale om tre projekter om tilslutning til dræningssystemerne. Det første projekt vedrører dræningssystemet beliggende vest for kommunen Vila Nova de Cacela og transportnettet til spildevandsrensningssystemet, hvis tilslutning blev afsluttet i november 2014. Det andet projekt vedrører tilslutningen fra dræningssystemet for dette byområdes bredder til opsamlingssystemet og transporten af spildevand til spildevandsrensningssystemet, der blev afsluttet i februar 2015. Det tredje projekt vedrører tilslutningen fra dræningssystemet i den centrale del af byen i det nævnte byområde til opsamlingssystemet og transporten af spildevand til spildevandsrensningssystemet.
- 27 I sit svarskrift har Den Portugisiske Republik anført, at det tredje projekt er i en meget fremskreden fase. Denne medlemsstat har i duplikken anført, at spildevandets tilslutninger til spildevandsrensningssystemet, der har været i funktion siden 2009, blev afsluttet den 11. april 2015, hvilket Kommissionens tjenestegrene blev informeret om.
- 28 Hvad angår byområdet Matosinhos har Den Portugisiske Republik for det første anført, at den eksisterende primære rensning er tilstrækkelig til at sikre vandkvaliteten og til at undgå risici for miljøet og for menneskers sundhed, idet den manglende sekundære rensning ikke har indvirkning på kvaliteten af vandrecipienter. Det spildevand, der renses i dette byområde, udledes således ikke i sø- eller flodvandområder, men i et havvandområde med et højt saltindhold, der er meget uroligt og har stærke havstrømme.

- 29 Denne medlemsstat har i denne forbindelse anført, at situationen i byområdet Matosinhos er omfattet af artikel 8, stk. 5, i direktiv 91/271. I henhold til denne bestemmelse kan udledninger af byspildevand under ekstraordinære omstændigheder og i de kystnære byområder, der betragtes som mindre følsomme, imidlertid renses mindre vidtgående.
- 30 Den Portugisiske Republik har gjort gældende, at der med den eksisterende primære rensning af spildevandet opnås en reduktion af det kemiske og biokemiske iltforbrug på gennemsnitlig 42-43%, hvilket er mere end det dobbelte af de 20%, som kræves i dette direktiv.
- 31 Denne medlemsstat har i denne forbindelse anført, at det nuværende spildevandsrensningsanlæg er forbundet med en kloakudledning under havet, der leder vandet fra den primære rensning ud i Atlanterhavet ca. 2 km. fra kysten, idet kvaliteten af disse badevandsområder dermed ikke påvirkes. Der mangler blot at blive foretaget nogle få tilpasninger, der kun vedrører etableringen af infrastruktur, der sikrer den gennemgående kvalitet af dette vand.
- 32 Den Portugisiske Republik har ligeledes henvist til undersøgelser af badevandet, der regelmæssigt udføres i dette byområde, og som bekræfter dettes »udmærkede« kvalitet. Under disse omstændigheder er der ikke grund til at antage, at der foreligger en risiko for beboernes sundhed eller turistsektoren.
- 33 Denne medlemsstat har for det andet anført, at selv om der var truffet foranstaltninger for at efterkomme bestemmelserne i artikel 4 i direktiv 91/271, har problemerne med finansiering forhindret opførelsen af rensningsanlægget. Der blev desuden iværksat en udbudsprocedure i løbet af 2008 og 2011, men omstændigheder, der udgjorde force majeure, forhindrede, at opførelsen af dette rensningsanlæg blev gennemført.
- 34 Den Portugisiske Republik har tilføjet, at betingelserne for opførelse af spildevandsrensningsanlægget, der giver mulighed for sekundær rensning af dette vand, under alle omstændigheder nu er opfyldt, og at den nødvendige finansiering hertil er blevet frigivet, hvilket Kommissionen er blevet underrettet om. Den Portugisiske Republik har i denne forbindelse fremlagt en tidsplan for byggearbejdet, som ifølge planen skulle påbegyndes i første halvår af 2016, idet rensningsanlægget forventes at kunne tages fuldstændig i brug i andet halvår 2019.

Domstolens bemærkninger

- 35 Med henblik på at vurdere, om Den Portugisiske Republik har truffet alle de nødvendige foranstaltninger til opfyldelse af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), skal det undersøges, om sidstnævnte fuldt ud har overholdt artikel 4 i direktiv 91/271, navnlig ved at forsyne de pågældende byområder med et system til rensning af byspildevand, der opfylder kravene i denne artikel.
- 36 Hvad angår traktatbrudsproceduren i henhold til artikel 260, stk. 2, TEUF er det relevante tidspunkt for bedømmelsen af, om der foreligger et sådant traktatbrud, udløbet af den frist, der er fastsat i den åbningsskrivelse, som er fremsendt i henhold til denne bestemmelse (dom af 15.10.2015, Kommissionen mod Grækenland, C-167/14, EU:C:2015:684, præmis 29 og den deri nævnte praksis).
- 37 Eftersom Kommissionen i nærværende sag, som anført i denne doms præmis 22, har fremsendt en åbningsskrivelse til Den Portugisiske Republik i overensstemmelse med proceduren i artikel 260, stk. 2, TEUF, er det relevante tidspunkt, der er anført i denne doms foregående præmis, udløbet af den frist, der er fastsat i denne skrivelse, dvs. den 21. april 2014.

- 38 Det er ubestridt, at på denne dato var byområderne Vila Real de Santo António og Matosinhos imidlertid endnu ikke forsynet med et system til rensning af byspildevand i henhold til dette direktivs artikel 4.
- 39 Hvad angår byområdet Vila Real de Santo António følger det af Den Portugisiske Republiks erklæringer, at den 21. april 2014 var systemet til rensning af byspildevand således endnu ikke anlagt. Hvad angår byområdet Matosinhos har Den Portugisiske Republik ved skrivelse af 23. april 2014 informeret Kommissionen om, at opførelsen af et spildevandsrensningsanlæg til sekundær rensning af dette vand, endnu ikke var påbegyndt.
- 40 Den Portugisiske Republiks argumenter vedrørende sidstnævnte byområde om, at det ikke har indvirkning på kvaliteten af vandrecipienterne, at der kun foretages primær rensning af byspildevandet, og at en sådan rensning er tilstrækkelig til at sikre kvaliteten af dette vand og til at undgå risici for miljøet og for menneskers sundhed, har i realiteten til formål at rejse tvivl om det, Domstolen fastslog i dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292).
- 41 Hvad angår Den Portugisiske Republiks argumentation vedrørende de vanskeligheder denne medlemsstat havde for at opfylde dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), skal det bemærkes, at en medlemsstat ikke kan påberåbe sig bestemmelser, fremgangsmåder eller forhold i sin nationale retsorden til støtte for, at forpligtelser, der følger af EU-retten, ikke overholdes, hvorfor en sådan argumentation ikke kan tiltrædes (jf. i denne retning, dom af 15.10.2015, Kommissionen mod Grækenland, C-167/14, EU:C:2015:684, præmis 35 og den deri nævnte praksis).
- 42 Under disse omstændigheder skal det fastslås, at Den Portugisiske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 260, stk. 1, TEUF, idet den ikke har truffet alle foranstaltninger til opfyldelse af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292).

De økonomiske sanktioner

Tvangsbøden

Parternes argumenter

- 43 Hvad angår byområdet Vila Real de Santo António har Kommissionen under retsmødet for Domstolen gjort gældende, at i modsætning til hvad Den Portugisiske Republik har anført om, at denne medlemsstat har truffet alle foranstaltninger til fuld opfyldelse af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), kan overensstemmelsen af driften af rensningsanlægget i dette byområde med artikel 4 i direktiv 91/271 kun sikres, når undersøgelserne af spildevandet – på grundlag af prøver udtaget før det udledes – er foretaget igennem et år og derefter har vist, at den sekundære rensning af dette vand opfylder direktivets krav. Ifølge Kommissionen skal de nævnte udledninger opfylde kravene i punkt B i bilag I til det nævnte direktiv. Kommissionen har desuden anført, at referencemetoderne for at sikre kontrollen med og evalueringen af resultaterne, der er fastlagt i samme bilags punkt D, som fastsætter det antal prøver, der mindst skal tages pr. år for at kunne betragtes som repræsentative i forhold til rensningsanlæggets størrelse, skal overholdes.
- 44 Denne kontrol mangler i det foreliggende tilfælde.
- 45 I overensstemmelse med artikel 260, stk. 2, TEUF og på grundlag af Kommissionens meddelelse af 13. december 2005 med overskriften »Gennemførelse af artikel [260 TEUF]« (SEC(2005) 1658), som ajourført ved Kommissionens meddelelse af 17. september 2014 med overskriften »Ajourføring af de data, der anvendes til beregning af de faste beløb og tvangsbøder, som Kommissionen foreslår

Domstolen i forbindelse med traktatbrudssager» (C(2014) 6767 final, herefter »meddelelsen af 2005«), har Kommissionen foreslået Domstolen at sanktionere den pågældende manglende opfyldelse med betalingen af en tvangsbøde.

- 46 I henhold til punkt 6 i Kommissionens meddelelse af 2005 baserer denne institution sig på tre kriterier for fastsættelsen af tvangsbøden, nemlig overtrædelsens grovhed, overtrædelsens varighed og nødvendigheden af at sikre en præventiv effekt.
- 47 Hvad angår overtrædelsens grovhed har Kommissionen for det første understreget betydningen af de EU-retlige regler, der var genstand for overtrædelsen, og for det andet følgerne heraf for offentlige og private interesser, såsom navnlig beskyttelsen af menneskers sundhed og miljøet, opretholdelse og forbedring af kvaliteten af vandrecipienter og de dertil knyttede vandøkosystemer eller udførelsen af fritidsaktiviteter, der er forbundet med disse økosystemer. Kommissionen har for det tredje konstateret, at der foreligger formildende omstændigheder, der er forbundet med de fremskridt, denne medlemsstat har opnået, men ligeledes skærpende omstændigheder, der følger både af den manglende overholdelse af artikel 4 i direktiv 91/271 ved udløbet af fristen i den begrundede udtalelse og den manglende opfyldelse af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), klarheden af de overtrådte bestemmelser, den manglende overholdelse af en række tidsplaner, som de portugisiske myndigheder har fremlagt i korrespondancen til Kommissionen og endelig denne medlemsstats gentagne ulovlige adfærd for så vidt angår overholdelsen af EU-retten i en sektor, hvor konsekvenserne for menneskers sundhed og miljøet er særligt store.
- 48 Henset til samtlige disse forhold finder Kommissionen, at der skal anvendes en koefficient for grovhed på 3 på skalaen fra 1-20 i meddelelsen af 2005.
- 49 For så vidt angår varigheden af overtrædelsen har Kommissionen gjort gældende, at beslutningen om at anlægge nærværende sag blev taget den 16. oktober 2014, dvs. 65 måneder efter afsigelsen af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), nemlig den 7. maj 2009, hvilket begrundet en anvendelse af den maksimale koefficient på 3.
- 50 Hvad angår koefficienten vedrørende den pågældende medlemsstats betalingsevne, som er faktor »n«, har denne institution påpeget, at Kommissionens meddelelse af 2005 har fastsat denne til 3,40 for Den Portugisiske Republik.
- 51 Kommissionen har anført, at efter den formel, der er nævnt i denne meddelelse, er grundsatsen for tvangsbøden på 660 EUR multipliceret med koefficienten for overtrædelsens grovhed og koefficienten for overtrædelsens varighed samt faktor »n«. I den foreliggende sag foreslår Kommissionen således en daglig tvangsbøde på 20 196,00 EUR (660 EUR x 3 x 3 x 3,40).
- 52 Kommissionen har foreslået at anvende en faldende daglig tvangsbøde, hvis faktiske beløb beregnes hver sjette måned ved en reduktion af det samlede beløb for hver af disse perioder med en procentdel svarende til den andel af PE for de byområder, der har bragt deres rensningsanlæg i overensstemmelse med kravene i artikel 4 i direktiv 91/271, i forhold til PE i de byområder, der ikke råder over sådanne systemer på datoen for afsigelsen af denne dom.
- 53 Ifølge de oplysninger, som Kommissionen rådede over inden anlæggelsen af nærværende sag, udgør PE for de byområder, der ikke råder over systemer til rensning af spildevand, der er i overensstemmelse med dette direktivs artikel 4, samlet set 321 950. Dette samlede tal fordeler sig mellem de to pågældende byområder i forholdet 34 950 for byområdet Vila Real de Santo António og 287 000 for byområdet Matosinhos.
- 54 Den Portugisiske Republik har anført, at hverken overtrædelsens grovhed eller overtrædelsens varighed eller samarbejdet eller den omhu, Den Portugisiske Republik har udvist under proceduren, eller de fremskridt, der er sket i opfyldelsen af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07,

EU:C:2009:292), begrundet pålæggelsen af en tvangsbøde af et sådant omfang. Denne medlemsstat har således anfægtet metoden til beregning af de foreslåede tal. Den Portugisiske Republik er af den opfattelse, at den tvangsbøde, som Kommissionen har krævet, er uforholdsmæssig høj og står i misforhold til overtrædelsens grovhed, hvis følger for miljøet er hypotetiske. Denne medlemsstat har bestridt Kommissionens påstande om overtrædelsens grovhed. Hvad angår byområdet Vila Real de Santo António har Den Portugisiske Republik således, som det er nævnt i denne doms præmis 27, anført, at spildevandets tilslutninger til spildevandsrensningsanlægget, der har været i funktion siden 2009, blev afsluttet den 11. april 2015, hvilket Kommissionens tjenestegrene blev informeret om. Der foreligger dermed ikke længere det påståede traktatbrud for så vidt angår byområdet Vila Real de Santo António, idet dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), i denne henseende fuldt ud er opfyldt.

- 55 Hvad angår byområdet Matosinhos skal der ifølge denne medlemsstat, for så vidt som det påståede traktatbrud kan sammenfattes til udførelsen af det nødvendige byggearbejde ved udvidelsen af spildevandsrensningsanlægget med henblik på den sekundære rensning, i den pågældende periode, forlænget med et år, tages hensyn til udviklingen i det nævnte arbejde for at kunne efterprøve dette anlægs drift i forhold til kravene i artikel 4 i direktiv 91/271. Det tidsrum, der er nødvendigt til at gennemføre byggearbejdet, er dermed fire år, dvs. en periode på tre år, der forlænges med en frist på et år, som følge af, at der eventuelt indtræder uforudsete begivenheder. Den samlede periode på fire år kan opdeles i otte faser, der hver kan underlægges en kontrol af udviklingen af byggearbejdet af dette anlæg med henblik på dens idriftsættelse.
- 56 For så vidt som, for det første, målene med tilslutningen til rensningsanlægget til den sekundære rensning nu er fuldstændig opfyldt hvad angår byområdet Vila Real de Santo António, og der for det andet er gennemført og fortsat udvikles nødvendige tiltag for at fastholde en udmærket kvalitet af kystfarvandene hvad angår byområdet Matosinhos, og for det tredje 21 af de 22 byområder, der er omhandlet i dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), er bragt i overensstemmelse med direktivet, skal den anvendte koefficient ikke være højere end 1 på skalaen 1-20 i meddelelsen af 2005.
- 57 Den Portugisiske Republik har desuden fremhævet sin indsats med henblik på fuld ud at opfylde de forpligtelser, der følger af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), og fremhæver ligeledes det løbende samarbejde, som de portugisiske myndigheder har opretholdt med Kommissionens tjenestegrene.
- 58 Der skal ligeledes tages hensyn til, at en del af denne dom allerede er opfyldt. Selv når den tid, der er forløbet efter afsigelsen af nævnte dom, tages i betragtning, er kriteriet om varigheden af overtrædelsen ikke relevant for så vidt angår 90% af de byområder, der er omhandlet i dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292). Det er derfor rimeligt, at denne situation, henset til resten af byggearbejdet, der endnu skal udføres med henblik på at sikre overensstemmelse med denne dom, tages i betragtning i Domstolens afvejning, hvorved denne afvejning ikke udgør mere end 10% af koefficient 3, som Kommissionen har krævet anvendt, således at vægtningen af dette kriterium ikke er højere end 1.
- 59 Henset til omstændighederne i den foreliggende sag står den nævnte tvangsbøde ligeledes i misforhold til Den Portugisiske Republiks betalingsevne. Faktor »n« ville for Den Portugisiske Republik være diskutabel, henset til den midlertidige konjunktursituation i denne medlemsstat som følge af finanskrisen i medlemsstaterne i euroområdet, idet udførelsen af offentligt byggearbejde kræver betydelige offentlige investeringer. Den Portugisiske Republik overlader det således til Domstolen at foretage en eventuelt fornyet vurdering af denne koefficient, idet Den Portugisiske Republik finder, at da dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), allerede er mere end 90% opfyldt, bør Domstolen indtil videre nedsætte den nævnte koefficient.

- 60 Såfremt Domstolen skulle imødekomme denne medlemsstats anmodning om at afveje koefficienterne for henholdsvis overtrædelsens grovhed og dens varighed samt faktor »n« i forhold til dens betalingsevne, skal den daglige tvangsbøde beregnes efter følgende formel: $660 \text{ EUR} \times 1 \times 1 \times 3,40 = 2\,244$ delt med 287 000 PE, dvs. 0,007 EUR/dag pr. PE-enhed.

Domstolens bemærkninger

- 61 Ifølge Domstolens faste praksis er pålæggelsen af en tvangsbøde i princippet kun begrundet, for så vidt som traktatbruddet har været ved på grund af, at en foregående dom fra Domstolen ikke er blevet opfyldt, indtil Domstolens undersøgelse af de faktiske omstændigheder (dom af 15.10.2015, Kommissionen mod Grækenland, C-167/14, EU:C:2015:684, præmis 47 og den deri nævnte retspraksis).
- 62 Hvad angår byområdet Vila Real de Santo António bemærkes, således som det er anført i nærværende doms præmis 27 og 54, at Den Portugisiske Republik under retsmødet for Domstolen har gjort gældende, at det nødvendige byggearbejde vedrørende rensningsanlægget blev afsluttet den 11. april 2015, og at flere prøver, som viste effektiviteten af den sekundære rensning af spildevandet, for perioden mellem april og november 2015, hvilket omfatter turistsæsonen, der er kendetegnet ved en kraftig forurening af vandet, var blevet fremlagt for Kommissionen. Kommissionen har i denne forbindelse ikke modsagt denne medlemsstats påstand, bl.a. vedrørende de således angivne prøvers overensstemmelse med de krav, der følger af artikel 4 i direktiv 91/271.
- 63 Under disse omstændigheder finder Domstolen, at hvad angår byområdet Vila Real de Santo António har den Portugisiske Republik ført bevis for, at den regelmæssigt siden april 2015 har udtaget prøver, og at udledningen af byspildevand fra rensningsanlægget dermed overholder kravene i dette direktivs artikel 4, stk. 3, således at der ikke for så vidt angår dette byområde er grund til at pålægge denne medlemsstat en tvangsbøde for at sikre opfyldelse af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292).
- 64 Hvad angår byområdet Matosinhos følger det af Den Portugisiske Republiks erklæringer, at dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292) ikke er blevet fuldt ud opfyldt på tidspunktet for retsmødet ved Domstolen.
- 65 På dette grundlag er det Domstolens opfattelse, at pålæggelsen af en tvangsbøde udgør et passende økonomisk middel med henblik på at tilskynde Den Portugisiske Republik til at træffe de nødvendige foranstaltninger for at bringe det konstaterede traktatbrud til ophør og til fuldt ud at opfylde dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292).
- 66 Det kan imidlertid ikke på forhånd udelukkes, at dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292) er blevet fuldstændig opfyldt på tidspunktet for afsigelsen af denne dom. Tvangsbøden kan således kun pålægges i det tilfælde, hvor traktatbruddet fortsat består på tidspunktet for denne afsigelse (jf. analogt dom af 15.10.2015, Kommissionen mod Grækenland, C-167/14, EU:C:2015:684, præmis 50 og den deri nævnte retspraksis).
- 67 Det fremgår af Domstolens faste praksis, at tvangsbøden skal fastsættes under hensyn til den grad af pression, der er nødvendig for at få en forsømmelig medlemsstat til at opfylde en dom i en traktatbrudssag, ændre sin adfærd og bringe den påståede overtrædelse til ophør (dom af 15.10.2015, Kommissionen mod Grækenland, C-167/14, EU:C:2015:684, præmis 51 og den deri nævnte retspraksis).

- 68 Når Domstolen udøver sit skøn på området, tilkommer det den at fastsætte tvangsbøden således, at denne på den ene side er afpasset efter omstændighederne og på den anden side er proportional med det fastslåede traktatbrud såvel som med den pågældende medlemsstats betalingsevne (dom af 15.10.2015, Kommissionen mod Grækenland, C-167/14, EU:C:2015:684, præmis 52 og den deri nævnte retspraksis).
- 69 Kommissionens forslag vedrørende tvangsbøden kan ikke binde Domstolen og udgør blot et nyttigt sammenligningsgrundlag. Ligeledes er retningslinjer som dem, der er indeholdt i Kommissionens meddelelser, ikke bindende for Domstolen, men bidrager til at sikre gennemsigtigheden, forudsigeligheden og retssikkerheden i Kommissionens egne handlinger, når denne institution fremsætter forslag for Domstolen. I forbindelse med en sag på grundlag af artikel 260, stk. 2, TEUF vedrørende et vedvarende traktatbrud i en medlemsstat, til trods for den omstændighed, at samme traktatbrud allerede er blevet konstateret i en første dom, der er afsagt i henhold til artikel 226 EF eller artikel 258 TEUF, skal Domstolen nemlig have mulighed for at fastsætte størrelsen af og formen på den pålagte tvangsbøde, som den finder passende, for at tilskynde denne medlemsstat til at bringe den manglende opfyldelse af de forpligtelser, der følger af Domstolens første dom, til ophør (dom af 15.10.2015, Kommissionen mod Grækenland, C-167/14, EU:C:2015:684, præmis 53 og den deri nævnte retspraksis).
- 70 De kriterier, der skal tages i betragtning inden for rammerne af Domstolens bedømmelse for at sikre tvangsbødens egenskab af tvangsmiddel med henblik på en ensartet og effektiv anvendelse af EU-retten, er således i princippet overtrædelsens varighed, grovhed og den pågældende medlemsstats betalingsevne. Ved anvendelsen af disse kriterier skal Domstolen tage særligt hensyn til den manglende opfyldelses konsekvenser for offentlige og private interesser samt til den uopsættelighed, hvormed den pågældende medlemsstat skal overholde sine forpligtelser (dom af 15.10.2015, Kommissionen mod Grækenland, C-167/14, EU:C:2015:684, præmis 54 og den deri nævnte retspraksis).
- 71 Hvad for det første angår overtrædelsens grovhed skal bemærkes, at direktiv 91/271 tilsigter at beskytte miljøet. Manglende eller utilstrækkelige rensningsanlæg af byspildevand vil kunne skade miljøet og må betragtes som særlig alvorlige (dom af 15.10.2015, Kommissionen mod Grækenland, C-167/14, EU:C:2015:684, præmis 55 og den deri nævnte retspraksis).
- 72 Hvad angår reduktionen af det kemiske og biokemiske iltforbrug, som Den Portugisiske Republik har gjort gældende, bemærkes det, som generaladvokaten har anført i punkt 63 i forslaget til afgørelse, at denne medlemsstat endnu ikke har nået dette direktivs vejledende værdier, idet dette direktiv for den sekundære rensning fastsætter en reduktion af det kemiske iltforbrug på mindst 75% og af det biokemiske iltforbrug på 70-90%, hvorimod denne medlemsstat alene har fremført en reduktion af det kemiske iltforbrug på 20%.
- 73 Selv om det fremgår af de data, som Den Portugisiske Republik har fremlagt, at badevandskvaliteten på de fleste strandområder i byområdet Matosinhos klassificeres som »udmærket«, står det ikke desto mindre fast, at vandkvaliteten bl.a. i strandområdet »Azul-Conchina«, hvor byspildevandet, der har gennemgået en primær rensning, ifølge Kommissionens uimodsagte oplysninger ledes ud i havet, og »Matosinhos«, som ligger tættest på byområdet Matosinhos, blev klassificeret som henholdsvis »tilstrækkelig« og »god«. Som generaladvokaten har anført i punkt 64 i forslaget til afgørelse, følger det heraf, at den utilstrækkelige rensning af byspildevandet påvirker vandkvaliteten.
- 74 Det skal desuden betragtes som en skærpende omstændighed, at den fuldstændige opfyldelse af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), ifølge Den Portugisiske Republiks oplysninger først sker i løbet af 2019, hvilket udgør en forsinkelse på næsten 20 år, for så vidt som forpligtelsen til at sikre, at den sekundære rensning af byspildevandet i byområdet Matosinhos overholder kravene, skulle have været opfyldt senest den 31. december 2000. Da Den Portugisiske Republik har erklæret, at den ikke er i stand til fuldt ud at opfylde sine forpligtelser i

henhold til dette direktiv før næsten 20 år efter sidstnævnte dato, kan Domstolen alene fastslå, at overtrædelsen er af særlig lang varighed og desuden, henset til ovennævnte formål, har en klar grov karakter (jf. analogt dom af 19.12.2012, Kommissionen mod Irland, C-374/11, EU:C:2012:827, præmis 38).

- 75 Det må imidlertid ligeledes bemærkes, at omfanget af skaden på miljøet i vid udstrækning, således som Domstolen fastslog i præmis 57 i dom af 15. oktober 2015, Kommissionen mod Grækenland (C-67/14, EU:C:2015:684), afhænger af antallet af byområder, der er berørt af det pågældende traktatbrud. Det bemærkes, at i det foreliggende tilfælde er antallet af byområder, i hvilke Den Portugisiske Republik på tidspunktet for retsmødet for Domstolen ikke havde ført bevis for, at der findes spildevandsrensningsanlæg, der er i overensstemmelse med det nævnte direktiv, dvs. et enkelt, betydeligt lavere end det antal byområder, der ikke havde rensningsanlæg, der var i overensstemmelse med direktivet, som var nævnt i dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), nemlig 15. Det må dermed konstateres, at denne skade er mindre omfattende end den, der følger af det oprindelige traktatbrud, der blev konstateret ved denne dom. Den Portugisiske Republik har således væsentligt reduceret den supplerende skade på miljøet som følge af den overtrædelse, der blev fastslået i dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292).
- 76 Hvad for det andet angår overtrædelsens varighed skal denne vurderes under hensyn til det tidspunkt, hvor Domstolen har vurderet de faktiske omstændigheder, og ikke under hensyntagen til det tidspunkt, hvor Kommissionen indbragte sagen for Domstolen. I det foreliggende tilfælde er overtrædelsens varighed, dvs. mere end syv år regnet fra tidspunktet for afsigelsen af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), betragtelig.
- 77 Selv om artikel 260, stk. 1, TEUF ikke fastsætter nogen frist for, hvornår en dom skal være opfyldt, fremgår det af Domstolens praksis, at hensynet til en øjeblikkelig og ensartet anvendelse af EU-retten således kræver, at denne opfyldelse iværksættes med øjeblikkelig virkning og gennemføres hurtigst muligt (jf. dom af 17.11.2015, Kommissionen mod Italien, C-367/14, EU:C:2015:611, præmis 95 og den deri nævnte retspraksis).
- 78 Hvad for det tredje angår den pågældende medlemsstats betalingsevne, fremgår det af Domstolens praksis, at der skal tages hensyn til den seneste udvikling i medlemsstatens bruttonationalprodukt (BNP), som den så ud på tidspunktet for Domstolens undersøgelse af de faktiske omstændigheder (jf. i denne retning dom af 15.10.2015, Kommissionen mod Grækenland, C-167/14, EU:C:2015:684, præmis 60). Der skal i denne forbindelse tages hensyn til Den Portugisiske Republiks argumenter om, at dets BNP er faldet med 7,4% mellem 2009 og 2013.
- 79 Hvad angår Kommissionens forslag om at anvende en degressiv tvangsbøde og Den Portugisiske Republiks argumenter om en trinvis nedsættelse af tvangsbøden, skal det bemærkes, at en yderligere opfyldelse af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), og overholdelsen af bestemmelserne i artikel 4 i direktiv 91/271 først kan efterprøves fra det tidspunkt, hvor der for det pågældende byområde kan konstateres en stigning i andelen af dets PE, der er behandlet i overensstemmelse med bestemmelserne i dette direktiv. Som generaladvokaten har anført i punkt 76 i forslaget til afgørelse, bevirker det forhold, at byggearbejdet skrider frem, uanset hvor fremskredet det er, ikke i sig selv en mindskeelse af miljøskaden, idet en sådan mindskeelse først kan konstateres, når rensningsanlægget til den sekundære rensning er taget i brug, hvilket er det eneste, der vil have til følge, at det pågældende byområde i overensstemmelse med direktiv 91/271 kan rense en større andel af sin PE end tidligere.
- 80 For så vidt som Den Portugisiske Republik har anført, at det hvad angår byområdet Matosinhos ikke er muligt at forøge andelen af PE, der behandles i overensstemmelse med det nævnte direktiv, og det dermed heller ikke er muligt at reducere miljøskaden, bør der således idømmes en fast tvangsbøde.

- 81 Henset til samtlige ovenstående betragtninger finder Domstolen det berettiget at pålægge en tvangsbøde på 8 000 EUR pr. dag.
- 82 Følgelig bør Den Portugisiske Republik pålægges på kontoen »Den Europæiske Unions egne indtægter« at betale Kommissionen en tvangsbøde på 8 000 EUR for hver dags forsinkelse af gennemførelsen af de nødvendige foranstaltninger til opfyldelse af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), regnet fra datoen for afsigelse af denne dom og indtil datoen for fuldstændig opfyldelse af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292).

Det faste beløb

Parternes argumenter

- 83 Kommissionen har nedlagt påstand om, at Domstolen pålægger Den Portugisiske Republik at betale et fast dagligt beløb på 2 244 EUR, der fremkommer ved multiplikation af det ensartede faste grundbeløb, der er fastsat til 220 EUR, med den samme koefficient for overtrædelsens grovhed på 3, der blev anvendt til tvangsbøden, og med faktor »n« på 3,40, regnet fra datoen for afsigelsen af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), indtil datoen for nærværende dom eller indtil datoen for opfyldelse af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), hvis sidstnævnte dato indtræder først.
- 84 Kommissionen har anført, at det ved beregningen af det daglige beløb med henblik på fastsættelse af det faste beløb er nødvendigt – under hensyn til det faste minimumsbeløb – at undersøge, om der for Domstolen skal foreslås et dagligt beløb eller et fast beløb. Med henblik herpå skal den samlede akkumulerede værdi af det daglige beløb til fastsættelse af det faste beløb, der er beregnet indtil datoen for Kommissionens afgørelse om at anlægge sag i henhold til artikel 260 TEUF, sammenlignes med det faste minimumsbeløb, der er fastsat for den omhandlede medlemsstat.
- 85 I den foreliggende sag er datoen for domsafsigelsen i henhold til artikel 258 TEUF den 7. maj 2009. Datoen for Kommissionens afgørelse om at anlægge sag i henhold til artikel 260 TEUF er den 16. oktober 2014. Mellem disse to datoer er der forløbet 1 987 dage. Følgelig svarer den samlede akkumulerede værdi af det daglige beløb til fastsættelse af det faste beløb – på datoen for den nævnte afgørelse fra Kommissionen – til det faste beløb multipliceret med antallet af dage, dvs.: 2 244 EUR x 1 987 dage = 4 458 828 EUR.
- 86 I henhold til meddelelsen af 2005 er det faste minimumsbeløb for Den Portugisiske Republik på nuværende tidspunkt 1 875 000 EUR.
- 87 Da den samlede akkumulerede værdi af det daglige beløb til fastsættelse af det faste beløb den 16. oktober 2014 overstiger det faste minimumsbeløb, der er fastsat for Den Portugisiske Republik, har Kommissionen foreslået Domstolen at pålægge Den Portugisiske Republik at betale et dagligt beløb til fastsættelse af det faste beløb, dvs. 2 244 EUR om dagen fra datoen for afsigelsen af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), indtil datoen for nærværende dom eller indtil den dato, hvor denne medlemsstat opfylder dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), hvis sidstnævnte dato indtræder først.
- 88 Den Portugisiske Republik har anfægtet denne beregningsmetode. Den Portugisiske Republik har gjort gældende, at såfremt Domstolen fulgte forslaget om at afveje de koefficienter, som Kommissionen har anvendt, som foreslået af denne medlemsstat, burde sidstnævnte tilpligtes at betale et fast dagligt beløb,

ikke på 2 244 EUR, men på 748 EUR. Sidstnævnte beløb følger af multiplikation af det ensartede faste grundbeløb, der er fastsat til 220 EUR, med koefficient for overtrædelsens grovhed på 1 og med faktor »n« på 3,40.

- 89 Den Portugisiske Republik har anført, at den frist på to måneder, som Kommissionen fastsatte i sin åbningsskrivelse af 21. februar 2014, udløb den 21. april 2014. Mellem datoen for afsigelsen af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), og udløbet af den frist, som Kommissionen fastsatte i sin åbningsskrivelse, forløb der dermed 1 810 dage.
- 90 Denne medlemsstat finder, at såfremt man multiplicerer dette antal dage med 748 EUR, giver det 1 339 000 EUR. Da dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), allerede var 90% opfyldt, skal denne procentdel afspejles i beløbet på 1 875 000 EUR, således at det faste beløb, der skal pålægges Den Portugisiske Republik, ikke kan overstige 187 500 EUR.

Domstolens bemærkninger

- 91 Det skal indledningsvis bemærkes, at Domstolen ved udøvelsen af sit skøn på det pågældende område har beføjelse til kumulativt at pålægge en tvangsbøde og et fast beløb (dom af 15.10.2015, Kommissionen mod Grækenland, C-167/14, EU:C:2015:684, præmis 72).
- 92 En domfældelse til betaling af et fast beløb og fastsættelse af den eventuelle størrelse af dette beløb bør i det enkelte tilfælde ske på grundlag af samtlige relevante forhold, som vedrører såvel særegenhederne ved det fastslåede traktatbrud som den holdning, der blev indtaget af den pågældende medlemsstat, efter at proceduren ifølge artikel 260 TEUF var blevet indledt. I denne forbindelse tildeler bestemmelsen Domstolen et vidt skøn ved afgørelsen af, hvorvidt der bør pålægges en sådan sanktion, og i givet fald dens størrelse (dom af 15.10.2015, Kommissionen mod Grækenland, C-167/14, EU:C:2015:684, præmis 73).
- 93 I den foreliggende sag udgør samtlige retlige og faktiske omstændigheder, der førte til det fastslåede traktatbrud – bl.a. den omstændighed, at der allerede er afsagt andre domme, nemlig dom af 8. maj 2008, Kommissionen mod Portugal (C-233/07, EU:C:2008:271), af 8. september 2011, Kommissionen mod Portugal (C-220/10, EU:C:2011:558), og af 28. januar 2016, Kommissionen mod Portugal (C-398/14, EU:C:2016:61), hvori det fastslås, at Den Portugisiske Republik ikke har opfyldt sine forpligtelser vedrørende rensning af byspildevand – et tegn på, at den effektive imødegåelse af en fremtidig gentagelse af tilsvarende overtrædelser af EU-retten er af en sådan karakter, at der må vedtages en afskrækkende foranstaltning, såsom en domfældelse til betaling af et fast beløb (jf. analogt dom af 15.10.2015, Kommissionen mod Grækenland, C-167/14, EU:C:2015:684, præmis 74).
- 94 Under disse omstændigheder tilkommer det Domstolen under udøvelse af dens skønsmagt at fastsætte størrelsen af det faste beløb således, at det dels er tilpasset efter omstændighederne, dels er afpasset i forhold til den begåede overtrædelse (dom af 15.10.2015, Kommissionen mod Grækenland, C-167/14, EU:C:2015:684, præmis 75).
- 95 Til de i denne henseende relevante omstændigheder hører bl.a. den fastslåede overtrædelsens grovhed og den periode, hvori denne bestod efter afsigelsen af den dom, hvorved det blev fastslået (dom af 15.10.2015, Kommissionen mod Grækenland, C-167/14, EU:C:2015:684, præmis 76).
- 96 De omstændigheder i den foreliggende sag, der skal tages i betragtning, fremgår navnlig af overvejelserne i denne doms præmis 71-78 vedrørende overtrædelsens grovhed og varighed samt den pågældende medlemsstats betalingssevne.

- 97 Hvad angår den pågældende overtrædelses grovhed skal det imidlertid bemærkes, at selv om det på tidspunktet for retsmødet for Domstolen blev konstateret, at alene ét byområde, nemlig Matosinhos, ikke rådede over systemer til rensning af byspildevand i overensstemmelse med direktivet, der var genstand for den pågældende overtrædelse, rådede to byområder i den væsentligste del af perioden mellem datoen for afsigelsen af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), og datoen for afsigelsen af nærværende dom ikke over sådanne systemer. I overensstemmelse med betragtningerne i denne doms præmis 75, hvorefter omfanget af skaden på miljøet i vid udstrækning afhænger af antallet af byområder, der er berørt af det pågældende traktatbrud, må den nævnte overtrædelse anses for at være grovere med henblik på beregning af det faste beløb end med henblik på fastsættelse af tvangsbøden.
- 98 Desuden skal der ved fastsættelsen af det faste beløb tages hensyn til den omstændighed, at Den Portugisiske Republik, selv om den systematisk samarbejdede med Kommissionens tjenestegrene, ikke har overholdt sine egne tidsplaner for opførelsen af spildevandsrensningsanlægget i byområdet Matosinhos. Det fremgår således af denne medlemsstats duplik, at det først er i 2019, at det nødvendige rensningsanlæg vil være funktionsdygtigt i dette byområde.
- 99 Som Kommissionen har gjort gældende, skal der endelig tages hensyn til det høje antal domme, som nævnt i denne doms præmis 93, hvori det fastslås, at Den Portugisiske Republik ikke har opfyldt sine forpligtelser vedrørende rensning af byspildevand. En medlemsstats gentagne ulovlige adfærd er så meget desto mere uacceptabel, når den foregår i en sektor, hvor konsekvenserne for den menneskelige sundhed og miljøet er særligt store. Som generaladvokaten har anført i punkt 89 i forslaget til afgørelse, kan en sådan fortsat misligholdelse af pligter fra en medlemsstats side på et bestemt område udgøre et tegn på, at den effektive imødegåelse af en fremtidig gentagelse af tilsvarende overtrædelser af EU-retten er af en sådan karakter, at der må vedtages en afskrækkende foranstaltning, såsom pålæggelse af pligt til betaling af et fast beløb (jf. i denne retning dom af 19.12.2012, Kommissionen mod Irland, C-279/11, EU:C:2012:834, præmis 70).
- 100 På grundlag af samtlige disse omstændigheder finder Domstolen, at det er en rimelig bedømmelse af sagens omstændigheder, at det faste beløb, som Den Portugisiske Republik skal betale, fastsættes til 3 000 000 EUR.
- 101 Den Portugisiske Republik bør derfor pålægges at betale Kommissionen et fast beløb på 3 000 000 EUR, der skal indbetales på kontoen »Den Europæiske Unions egne indtægter«.

Sagens omkostninger

- 102 I henhold til artikel 138, stk. 1, i Domstolens procesreglement pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da Kommissionen har nedlagt påstand om, at Den Portugisiske Republik tilpligtes at betale sagens omkostninger, og Den Portugisiske Republik har tabt sagen, bør det pålægges den at betale sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Tredje Afdeling):

- 1) Den Portugisiske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 260, stk. 1, TEUF, idet den ikke har truffet alle foranstaltninger til opfyldelse af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292).**
- 2) I tilfælde af, at det i punkt 1 fastslåede traktatbrud fortsat består på datoen for afsigelsen af denne dom, betaler Den Portugisiske Republik på kontoen »Den Europæiske Unions egne indtægter« Europa-Kommissionen en tvangsbøde på 8 000 EUR for hver dags forsinkelse af gennemførelsen af de nødvendige foranstaltninger til opfyldelse af dom af 7. maj 2009,**

Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292), regnet fra datoen for afsigelse af denne dom og indtil den fuldstændige opfyldelse af dom af 7. maj 2009, Kommissionen mod Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292).

- 3) Den Portugisiske Republik betaler Europa-Kommissionen et fast beløb på 3 000 000 mio. EUR på kontoen »Den Europæiske Unions egne indtægter«.**
- 4) Den Portugisiske Republik betaler sagens omkostninger.**

Underskrifter